

ІНТЕРФЕРЕНТНІ ОЗНАКИ МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ ВАЛЛІЙЦІВ

Карпова Д. М.

Національний університет «Одеська морська академія»

У статті досліджено темпоральні особливості мовлення носіїв валлійського варіанта англійської мови та визначено характер просодичних змін під впливом гендерних та територіальних факторів.

Окреслено специфіку мовної ситуації в Уельсі. Зокрема, її пов'язано, по-перше, з історією захоплення Англією кельтських територій і з поступовим поширенням англійської мови і культури серед споконвічно кельтського населення; по-друге, зі зміною останнім часом настроїв у суспільстві й боротьбою жителів регіонів за визнання їх національної ідентичності, що, своєю чергою, виражається у відродженні кельтських мов. З погляду лінгвістики історичні події, як уже раніше відзначено, на мовному рівні виражаються в тенденції до підвищеної нормативності, а також в інтерференції з кельтським субстратом.

У процесі дослідження приділено увагу поняттю інтерференція, яке визначають як складне лінгвістичне, когнітивне та культурно-комунікативне явище, яке виникає в ініомовному мисленні і мовленні білінгва у формі певної сукупності фонетичних ознак, детермінованих ментальними, психологічними і соціокультурними чинниками.

Дефіновано поняття «двомовність» як контакт двох мовних систем у мовленні індивіда і як практичну здатність почергового використання індивідом двох мов, достатню для забезпечення його адекватної мовленнєвої поведінки в різних комунікативних ситуаціях.

На території Уельсу функціонують дві мови – англійська та валлійська. У результаті виконаного дослідження вдалося простежити вплив валлійської мови на англійську мову мешканців Уельсу і отримати темпоральні характеристики, які дали змогу стверджувати, що, залежно від гендерної та територіальної належності, темп мовлення мешканців трьох досліджених міст Уельсу може прискорюватися або уповільнюватися. Характер паузації та середньопаузальна тривалість ідентифікують ступінь виразності просодичних характеристик з урахуванням гендерних і територіальних факторів.

Ключові слова: валлійський варіант англійської мови, гендерний, територіальний, інтерференція, двомовність, темп, паузація.

Karпова D. Interference features of the Welsh speech behavior. The article presents the investigation of temporal peculiarities of the Welsh variant of English native speakers' speech and defines the character of prosodic changes under the influence of gender and territorial factors.

The peculiarities of linguistic situation in Wales have been outlined. These peculiarities are connected, first of all, with the history of British invasion of Celtic territories and with gradual expansion of the English language and culture among Celtic population and, secondly, with the recent change in the moods of the society and the struggle of inhabitants of various regions for identifying national identity, which in its turn is expressed in the renewal of Celtic languages. From the point of view of linguistics, historical events on the language level are expressed in the tendency to uprising normativity and interference with Celtic substrate.

During the process of investigation a due attention is paid to defining the meaning of interference, which is defined as a complex linguistic, cognitive and cultural communicative phenomenon, which originates in bilingual foreign thinking and speaking in the form of certain complex of phonetic features determined by mental, psychological and sociocultural features. "Bilingualism" is defined as a contact between two language systems in the speech of a personality and as practical ability for gradual usage of two languages in different communicative situations.

Two languages are functioning on the territory of Wales are English and Welsh. The conducted research allowed to define the influence of the Welsh language on the English language of Welsh inhabitants and to obtain temporal characteristics, which enabled to state that depending on gender and territorial belonging, the speech tempo of the dwellers of three investigated cities of Wales may speed up or slow down.

Pausation and average pause duration can identify the level of emphasis of prosodic characteristics depending on gender and territorial factors.

Key words: Welsh English, gender, territorial, interference, bilingualism, tempo, pausation.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. «В Уельсі, як на багатьох англійських територіях, що входять до складу «внутрішнього кола», складається ситуація, коли вимовна норма зберігає свій престижний наддіалектний статус, але разом з тим спостерігається повсюдне

використання регіональних варіантів мови, а також місцевих акцентів» [8, 546].

Водночас мовна ситуація в Уельсі має низку особливостей, які є загальними для кельтських регіонів Британських островів (передусім Шотландії та Ірландії). Ці особливості пов'язані, по-перше, з історією

захоплення Англією кельтських територій та поступовим поширенням англійської мови і культури серед споконвічно кельтського населення; по-друге, зі зміною останнім часом настроїв у суспільстві й боротьбою жителів регіонів за визнання їх національної ідентичності, що, своєю чергою, впливає на відродження кельтських мов. З погляду лінгвістики, історичні події, як уже раніше зазначено, на мовному рівні виражаються в тенденції до підвищеної нормативності, а також інтерференції з кельтським субстратом [7, 16].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За даними перепису 2011 року, 583 000 людей, або 20 % населення Уельсу, володіють валлійською (порівняно з 20,8% в 2001 р.); до того ж перепис свідчить, що 25% мешканців Уельсу народилися за його межами. Чисельність носіїв валлійської мови в інших частинах Великої Британії точно не відома, але їх кількість порівняно більша в основних містах і уздовж кордону Англії з Уельсом.

Згідно зі статистичними даними, у ХХ ст. спостерігалось зменшення кількості носіїв валлійської мови. Це було викликано поширенням британських, а отже, англійських ЗМІ, уведенням обов'язкової освіти англійською мовою, будівництвом автошляхів і залізниць, які зв'язали південні валлійські міста з великими англійськими центрами; свій вплив мала також і хвиля повоєнної імміграції. Популярність валлійської мови почала зменшуватися на користь більш комерційно життєздатної англійської. Проте мовна і культурна відокремленість сільських регіонів північного Уельсу зберігалася протягом тривалого часу: у 2001 році 76% населення північно-західного графства Гвінед було двоюрідним порівняно з 20% в середньому по Уельсу.

Отже, на території Уельсу функціонують дві мови. Зарубіжні лінгвісти по-різному оцінювали володіння двома мовами. На думку Б. Гавранека, Р. Грехема, А. Мартіне, Е. Хаугена, повне й автономне володіння двома мовами перевищує психічні можливості звичайної людини [2, 96; 3, 350; 6, 463]. У мовній свідомості білінгва окремі риси нерідної мови уподібнюються рідній, тобто відбувається інтерференція.

Мовна інтерференція означає проникнення в мовну систему чужого елемента, який стає частиною самої системи (мовна інтеграція). У вузькому значенні інтерференція є впливом на нерідну мову рідної в мовленні білінгвів [4, 652].

Провідний вітчизняний дослідник О. Р. Валігура, «розуміючи білінгвізм як контакт двох мовних систем у мисленні і мовленні індивіда і як практичну здатність почергового використання індивідом двох мов, достатню для забезпечення його адекватної мовленнєвої поведінки в реальних комунікативних ситуаціях» [1, 13], тлумачить фонетичну інтерференцію як «складне лінгвістичне, когнітивне та культурно-комунікативне явище, що виникає в іншомовному мисленні і мовленні білінгва у формі певної сукупності фонетичних ознак, ступінь впливу яких залежить від ментальних, психологічних і соціокультурних чинників» [1, 202].

У ситуації двомовності рідну мову не слід отожднювати з домінуючою. При їхній диференціації необхідно мати на увазі, яка роль надається кожній із цих мов у спілкуванні і яку роль виконує кож-

на з мов у соціальному стані мовця. Під впливом певних соціальних умов одна з мов стає домінуючою. Ми припускаємо, що особливості валлійського варіанта англійської мови залежать насамперед від соціальних умов. Про цю залежність говорить і Ф. П. Філін, підкреслюючи, що «суспільні функції мови активно впливають на її структуру, і багато в чому визначають напрямок її розвитку» [5, 39].

Формування мети і завдань статті. Метою дослідження є визначення інтерферентних ознак валлійського варіанта англійської мови в царині просодії, зокрема темпоральних характеристик.

Основне завдання полягає у виявленні акустичних темпоральних особливостей мовлення валлійців і формуванні їхньої мовленнєвої поведінки.

Матеріалом дослідження слугували фрагменти монологічного мовлення 10 носіїв валлійського варіанта англійської мови, які мешкають в таких містах, як Свонзі, Ньюпорт, Пембрук. Загальний час звучання експериментального матеріалу становить 18 хвилин.

Під час вивчення темпоральної специфіки мовлення носіїв валлійського варіанта англійської мови використовувалась методика, яка містить традиційний метод фонетичного дослідження (Т. О. Бровченко, В. Г. Волошин), застосований у лабораторії експериментальної фонетики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема аналізу темпу мовлення полягає в тому, що мовлення становить складну єдність не тільки біологічних, але й соціальних характеристик. Крім того, темпоральні характеристики регіонального мовлення здебільшого зазнають індивідуального варіювання [7, 49].

Темпоральні характеристики розглядалися з урахуванням таких параметрів:

- а) тривалість усіх синтагм (у мс);
- б) кількість складів у всіх синтагмах;
- в) кількість складів у синтагмі;
- г) середня тривалість складу в синтагмі (СТС) (у мс);
- д) коефіцієнт паузації (K_p);
- е) тривалість усіх міжфразових, межсинтагмених і внутрішньосинтагмених пауз (у мс);
- є) середньопаузальна тривалість (у мс).

На підставі визначення тривалості всіх синтагм без урахування їх паузальної насиченості [9, 11], а також кількості складів у всіх синтагмах підраховано середньоскладову тривалість (СТС). Порівняння величини СТС у мовленні різних гендерних та територіальних груп дало змогу проаналізувати темп артикуляції мешканців Уельсу, який пов'язаний з величиною СТС обернено пропорційно.

Таким чином, першим етапом дослідження темпоральних характеристик мовлення валлійців був аналіз характеру розподілу СТС у мовленні інформантів різних гендерних і регіональних груп.

Аналіз величини СТС у жіночих і чоловічих гендерних групах (табл. 1) уможливило висновувати, що в досліджуваному монологічному мовленні мешканців трьох міст Уельсу темп артикуляції жіночого мовлення перевищує темп артикуляції чоловічого мовлення (жіноче мовлення – СТС = 208 мс; чоловіче мовлення – СТС = 228 мс).

Таблиця 1
СТС. Регіональна диференціація (мс)

Регіони	Чоловіки	Жінки	Середнє у групі
Свонзі	214	219	216,5
Ньюпорт	228	208	218
Пемброк	218	197	207,5
Середнє у групах	220	208	214

Зіставлення показників СТС у територіальних групах вказує на такі тенденції:

- Найбільш швидкий темп артикуляції маркує мовлення мешканців Пемброка (СТС = 207,5 мс), а найповільніший темп є характерним для інформантів Ньюпорта (СТС = 218 мс).

- У мовленні чоловічої групи інформантів зафіксовано найшвидший темп артикуляції в мовленні мешканців Свонзі (СТС = 214 мс).

- У мовленні жіночої групи інформантів спостережено градуальне збільшення темпу артикуляції з СТС = 197 мс в Пемброку до СТС = 219 мс у Свонзі.

Однак загальне враження прискореного, уповільненого або нормального темпу пов'язане не тільки із середньою тривалістю складу, але і з паузальною насиченістю мовлення. Тому наступним етапом нашого дослідження було обчислення коефіцієнта паузації та середньопаузальної тривалості (табл. 2).

Таблиця 2
Показники коефіцієнта паузації та середньопаузальної тривалості у фразах спонтанного монологічного мовлення мешканців трьох міст Уельсу

Інформанти	Коефіцієнт паузації K_p (у відносних одиницях)	Середньопаузальна тривалість $t_{сер}$ (мс)
Чоловіки	1,301	589
Жінки	1,17	519
Середні показники	1,24	554

Як показують наведені результати, мовлення чоловіків є більш паузально насиченим ($K_p = 1,31$) порівняно з мовленням жінок ($K_p = 1,17$). Середня тривалість пауз у чоловічому мовленні перевищує середню тривалість пауз у жіночому мовленні ($t_{сер} = 589$ мс vs $t_{сер} = 519$ мс).

Коефіцієнти паузації в мовленні мешканців трьох міст Уельсу наведено в таблиці 3.

Таблиця 3
Коефіцієнт паузації в мовленні різних регіональних груп

Інформанти	Коефіцієнт паузації, K_p (у відносних одиницях)		
	Свонзі	Ньюпорт	Пемброк
Чоловіки	1,26	1,42	1,24
Жінки	1,13	1,17	1,12
Середні показники	1,19	1,29	1,18

У територіальних групах (табл. 3) найбільш паузально насиченим є мовлення мешканців Ньюпорта ($K_p = 1,29$), а найменш паузально насиченим – мовлення мешканців Пемброка ($K_p = 1,18$). У чоловічій групі найбільше значення коефіцієнта паузації маркує мовлення мешканців Ньюпорта ($K_p = 1,42$), значення в групах Свонзі і Пемброка майже збігаються (1,26 і 1,24 відповідно). Найменша паузальна насиченість маркує мовлення жінок з Пемброка ($K_p = 1,12$).

Як показало дослідження середньопаузальної тривалості в гендерних і територіальних групах (табл. 4), найменша паузальна тривалість є характерною для мовлення жінок з Пемброка (402 мс), а найбільша – для мовлення чоловіків з Ньюпорта (565 мс). Найбільш збалансованим з точки зору середньопаузальної тривалості є мовлення мешканців Свонзі (чоловіки – 542 мс; жінки – 505 мс). Для мовлення інформантів Ньюпорта середньопаузальна тривалість у чоловічій і жіночій групах інформантів є приблизно однаковою (565 мс – чоловіки; 558 мс – жінки).

Таблиця 4
Середньопаузальна тривалість Гендерна і регіональна диференціація

Інформанти	Середньопаузальна тривалість (мс)		
	Свонзі	Ньюпорт	Пемброк
Чоловіки	542	565	559
Жінки	505	558	402
Середні показники	523,5	561,5	480,5

Значна варіативність проявляється в характері розподілу пауз у мовленні мешканців трьох міст Уельсу (табл. 4). Всі досліджені паузи класифіковані в такий спосіб:

- 1) надкоротка пауза – до 200 мс;
- 2) коротка пауза – від 201 до 500 мс;
- 3) середня пауза – від 501 до 800 мс;
- 4) тривала пауза – від 801 до 1200 мс;
- 5) надтривала пауза – більше 1200 мс.

Таблиця 5
Види пауз і їх гендерна диференціація (%)

Інформанти	Види пауз				
	Надкоротка	Коротка	Середня	Тривала	Надтривала
Чоловіки	18	34	31	19	3
Жінки	29	32	24	20	1
Середнє у групі	23,5	33	27,5	19,5	2

Отримані результати свідчать про паузальну збалансованість в мовленні представників трьох міст Уельсу. В їхньому мовленні представлено всі види пауз у відносно рівному відсотковому співвідношенні. Винятком є надтривалі паузи, частка уживання яких становить 2%.

Слід також звернути увагу на характер локалізації тривалих і надтривалих пауз. Найчастіше вони лімітують не лише на межі висловлювань, а є також рекурентними на межі синтагм або навіть усередині них. Аналізуючи паузальну диференціацію в мовленні чоловіків і жінок – мешканців трьох міст Уельсу, можна зробити такі висновки: у чоловічому мовленні порівняно з жіночим домінують середні паузи (31%), тоді як у жіночому мовленні превалюють надкороткі та короткі паузи (29% та 32%). Пауз середньої тривалості та коротких пауз більше в чоловічому мовленні (34% та 31%).

Інструментальний аналіз також дав змогу визначити закономірності варіювання пауз різної тривалості в мовленні інформантів з різних міст Уельсу і встановити кореляцію тривалості пауз з територіальною належністю мовців (табл. 6).

Таблиця 6
Види пауз у мовленні інформантів з трьох міст Уельсу

Регіони	Види пауз				
	Надкоротка	Коротка	Середня	Тривала	Надтривала
Свонзі	26	24	17	24,5	4,2
Ньюпорт	21	26	20	21,5	4,3
Пемброк	23,5	25	18,5	23	4

У мовленні мешканців трьох міст у дистрибуції пауз спостерігається поступове зменшення кількості середніх пауз, а також збільшення кількості коротких та надкоротких пауз. Найбільша кількість пауз середньої тривалості маркує мовлення мешканців Ньюпорта. Водночас слід зазначити, що показник уживання цього виду пауз у мовленні інформантів, які проживають у Свонзі і Пемброку, майже однаковий (17% та 18,5%). Найменша кількість тривалих пауз маркує мовлення мешканців Ньюпорта (21,5%), а надтривалих – мешканців Пемброка (4%). Різниця в кількості тривалих пауз у мовленні інформантів з Ньюпорта та Пемброка, а також у кількості надтривалих у мовленні інформантів зі Свонзі та Пемброка і Центру є незначною.

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Проведене дослідження довело доцільність аналізу сучасних тенденцій в розвитку валлійського варіанта англійської мови, уможливило виявлення характеру змін в просодичному малюнку мовленнєвої поведінки валлійців. Отримані темпоральні характеристики дають можливість стверджувати, що, залежно від гендерної та територіальної належності, темп мовлення мешканців Уельсу може прискорюватися або уповільнюватися. Характер паузації та середньопаузальна тривалість можуть ідентифікувати ступінь виразності просодичних характеристик залежно від гендерного і територіального факторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Валігура О. Р. Фонетична інтерференція в англійському мовленні українських білінгвів. Київ : Нац. лінгв. університет, 2008. 288 с.
2. Гавранек Б. К. К проблематике смешения языков. *Новое в лингвистике* : сб. науч. трудов. / под ред. В. Ю. Розенцвейга. Москва : Прогресс, 1972. Вып. VI. С. 94–111.
3. Мартине А. Основы общей лингвистики. *Новое в лингвистике* : сб. науч. трудов. Москва : Прогресс, 1963. Вып. III. С. 347–358.
4. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2010. 844 с.
5. Филин Ф. П. К проблеме социальной обусловленности языка. *Вопросы языкознания*. Москва : Наука, 1966. № 4. С. 31–44.
6. Хауген Э. Процесс заимствования. *Новое в лингвистике* : сб. науч. трудов / под ред. В. Ю. Розенцвейга. Москва : Прогресс, 1972. Вып. VI. С. 442–470.
7. Шевченко Т. И. Коммуникативные функции социальной вариативности интонации (экспериментально-теоретическое исследование на материале английского языка) : автореф. дисс. на соиск. науч. степ. докт. филол. наук : 10.02.04. Москва, 1990. 48 с.
8. Stewart W. An outline of linguistic typology for describing multilingualism. *Study of the role of second language in Asia, Africa and Latin America*. Washington, 1962.
9. Trouvain J. Tempo variation in speech production. Implication for Speech Synthesis. *Phonetics* : Saarland University, 2003. P. 9–13.